

בס"ד*. ש"פ עקב, כ"ף מנחם-אב** [מאמר א'] ה'תשכ"ז

והי' עקב תשמעון גו' ושמתם ועשיתם אותם גו', וידוע הדיוק בזה², הרי קיום התומ"צ תלוי בבחירת האדם, והול"ל והי' אם תשמעון [כמו אם³ בחוקותי תלכו, והי' אם שמוע תשמעון], ולמה אומר והי' עקב תשמעון, דפי' הלשון הוא שודאי תשמעון. ומבאר אדמו"ר הצמח צדק⁴ דעקב קאי על הזמן דעקבתא דמשיחא, וזהו והי' עקב תשמעון, תשמעון ודאי, דהבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין⁵. וממשיך בהמאמר⁶, דג' הלשונות, תשמעון ושמתם ועשיתם, הם מחשבה דיבור ומעשה. תשמעון הוא מחשבה, דעיקר השמיעה הוא במחשבה (והאוזן אינו אלא כלי שעל ידו נכנס הקול במחשבתו), ושמתם הוא דיבור, כי עיקר השמירה בפה כמ"ש⁷ ערוכה בכל ושמורה, ועשיתם מעשה. ועל זה ממשיך ואומר⁸ ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע גו', ברית חסד ושבועה הם מחשבה דיבור ומעשה (כמבואר שם בארוכה), וע"י תשמעון ושמתם ועשיתם, העבודה דמחשבה דיבור ומעשה של האדם, נמשכים לו המחשבה דיבור ומעשה שלמעלה, את הברית ואת החסד אשר נשבע. אמנם⁹ ענין זה (שיומשך להאדם המחשבה דיבור ומעשה שלמעלה) אינו מספיק עדיין, שהרי גם לפני ירידת הנשמה למטה היתה בבחינה הכי עליונה שבוה, המחשבה שלמעלה, ישראל עלו במחשבה¹⁰, וירידת הנשמה למטה היא לצורך עלי', בכדי שע"י עבודתה למטה תתעלה למדרגה נעלית יותר מכמו שהיתה קודם הירידה, ועד בחינת ואתה¹¹ משמרה בקרבי (שלמעלה גם מבחי'

(* יצא לאור בקונטרס כ"ף מנחם-אב — תשמ"ז, "בסמיכות ליום כ"ף מנחם-אב, יום הסתלקות-הילולא של הרה"ג והרה"ח וכו' המקובל מוהר"ר לוי יצחק ז"ל שניאורסאהן, אביו של — יבלח"ט — כ"ק אדמו"ר שליט"א .. מוצש"ק כ"ף מנ"א, ה' תהא זו שנת משיח").

מאמר הב' שנאמר בהתוועדות זו (ד"ה ועתה ישראל) נדפס לקמן ע' קצה ואילך.

(** מנהגי הק"ק בית א"ל יכב"ץ: ביום ך לחודש אב עושים התרת נדרים שהוא ארבעים יום קודם ר"ה (הוא ברשא הס' דברי שלום להרא"ש מזרחי). — כנראה ע"ד ארבעים יום קודם יצירת הולד (סוטה ב, א).

(1) ריש פרשתנו (עקב ז, יב).

(2) ראה אוה"ת פרשתנו ד"ה זה ע' תצא. ד"ה זה תרע"ג ותרע"ד בתחלתן (המשך תער"ב ח"א ע' שנה. שם ע' תקפ). וראה גם אוה"ח עה"פ. ולהעיר גם מפירוש רש"י ריש פרשתנו "והי' עקב תשמעון — אם המצות הקלות כו' תשמעון". וראה מפרשי רש"י שם.

(3) ר"פ בחוקותי (כו, יג).

(4) פרשתנו יא, יג.

(5) אוה"ת ריש פרשתנו. שם ע' תצא. שם ריש ע' תקד (בשם אור המאיר).

(6) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה. ובאוה"ת שם ע' תצא: וכמו שהבטיח ב' נצבים ושבת כו' — שהם הפסוקים שהובאו ברמב"ם שם.

(7) אוה"ת ריש פרשתנו. שם ע' תצא ואילך. וראה גם ד"ה והי' עקב תרע"ג בסופו (ע' חסד ואילך) ותרע"ד (פ' רצא — ע' תקפח ואילך).

(8) שמואל-ב כג, ה. וראה עירובין נד, רע"א.

(9) בהבא לקמן (הדיוק דושר) ראה ד"ה והי' עקב תרע"ג בסופו. ולהעיר גם מאוה"ת שם ע' תצט.

(10) ב"ר פ"א, ד. וראה בארוכה אוה"ת שם (ע' תפ. שם ע' תצג) שהיא בחי' מחשבה עילאה.

(11) נוסח ברכות השחר (אלקי נשמה כו') מברכות ס, ב. רמב"ם הל' תפלה פ"ז ה"ג.

טהורה¹¹ היא¹². וזהו מ"ש ושמר גו' את הברית ואת החסד אשר נשבע גו', דע"י עקב תשמעון ושמרתם ועשיתם, העבודה דמחשבה דיבור ומעשה בהעקב דנשמה דקאי על הנשמה שבגוף¹³, ובפרט בעקבתא דמשיחא [הוספה בהירידה, ובמילא, גם בהעל"י שע"י הירידה], שע"י הירידה בגוף ונה"ב (ובפרט בגלות), העבודה דמחשבה דיבור ומעשה של הנשמה היא ברעו"ד ובאופן דמס"נ (למעלה מהשתל"), עי"ז יהי' ושמר גו' את הברית ואת החסד אשר נשבע גו' (ושמר דייקא), שהמחשבה דיבור ומעשה שלמעלה יהי' בהם הגילוי דואתה משמרה בקרבי, דבכללות הו"ע¹² גילוי העצמות.

ב) והנה פירוש הנ"ל (דאדמו"ר הצ"צ) בוהי' עקב תשמעון (שעקב הוא מלשון סוף וקאי על אחרית הימים¹⁴) יש לקשר עם מאמר המדרש¹⁵ עה"פ, אמר להם הקב"ה כו' שכרו (שכר המצוות) בעקב אני נותן לכם כו' (שנאמר) והי' עקב תשמעון. אלא שע"פ המדרש שאירי בשכר המצוות, הכוונה בעקב (אחרית הימים) היא להזמן שלאחרי ביאת המשיח, ולפי פשטות הענין שאירי בקיום המצוות (תשמעון גו' ושמרתם ועשיתם אותם), הכוונה בעקב (אחרית הימים) היא לסוף זמן הגלות, עקבתא דמשיחא. והקשר דשני הפירושים הוא¹⁶, כי שכר המצוות שיהי' בעקב (לע"ל) הוא שאז יהי' גילוי העצמות, כמבואר בתניא¹⁷. וכיון שגילוי זה הוא ע"י העבודה (דתומ"צ באופן) דמס"נ (כנ"ל), לכן, ע"י עקב תשמעון כפירוש הצ"צ, העבודה בעקבתא דמשיחא, שאז המס"נ הוא ביותר¹⁸, עי"ז יהי' הגילוי דלע"ל, בעקב אני נותן לכם.

ג) ויובן זה בהקדים מ"ש בתניא¹⁹ דתכלית השלימות של ימות המשיח ותחיית המתים תלוי במעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות, וכתב אדמו"ר בעל ההילולא בהערותיו על הגליון של ספר התניא שלו²⁰ (שמשך כמה שנים הי' בשבי' ובזמן האחרון נפדו (ספר התניא שלו עם עוד ספרים שלו) מהשבי' והגיעו לכאן) דענין ב' הלשונות, במעשינו ועבודתינו, יובן ממ"ש לקמן באגה"ק סי"ב ד"ה והי' מעשה הצדקה גו' ע"ש. ולאח"ז ממשיך, דיש לומר, שמעשינו קאי על ימות המשיח ועבודתינו קאי על תחיה"מ²¹.

12 ראה בארוכה ד"ה שובה תרפ"ו (סה"מ תרפ"ו ע' לו ואילך). צעקו תרפ"ח (סה"מ תרפ"ח ע' קעד ואילך). ובכ"מ.

13 לקו"ת דרושים לר"ה סב, ג. ובכ"מ.

14 באוה"ת ריש פרשתנו שעקב הו"ע עקביים (ועפ"ז, השייכות דעקב לעקבתא דמשיחא היא מפני שהנשמות דדורות אלו הם בחי' עקביים). אבל באוה"ת שם ע' תקד (ועד"ז שם ע' תצא) דעקב הוא לשון סוף וקאי על אחרית הימים. ועפ"ז יש לקשר זה עם מאמר המדרש, ככפנים.

15 דב"ר ריש פרשתנו (פ"ג, א). הובא באוה"ת שם ע' תקג. וראה גם דב"ר שם, ג (בסופה).

16 ראה עד"ז בלקו"ש ח"ט ע' 83.

17 פרק לו.

18 ראה ד"ה ונחה ה'תשכ"ה (לעיל ח"ג ע' קפט ואילך) סעיף ב ואילך. וש"נ.

19 רפ"ז.

20 נדפסו ב"לקוטי לוי יצחק — הערות לספר התניא" (קה"ת, תשל"ל) ע' טו.

21 וראה אגרות-קודש לכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע ח"א ע' קי דיש לומר בדרך אפשר דמעשה הצדקה

ועבודת הצדקה זהו"ע ב' המדרגות דימוה"מ ותחיה"מ.

והנה כוונתו של בעל ההילולא במה שמציין לאגה"ק סי"ב ד"ה והי' מעשה הצדקה גו' היא לכאורה להמבואר באגה"ק שם²² ההפרש בין מעשה לעבודה, "כי שם מעשה נופל על דבר שכבר נעשה או שנעשה תמיד ממילא והוא דבר ההווה ורגיל תמיד כו", (משא"כ) לשון עבודה אינו נופל אלא על דבר שהאדם עושה ביגיעה עצומה נגד טבע נפשו רק שמבטל טבעו ורצונו מפני רצון העליון ב"ה". דמזה מובן, שכ"ה גם הפירוש דב' הלשונות מעשינו ועבודתינו שבתניא כאן, דמעשינו קאי על קיום התומ"צ כפי הטבע וההרגל, ועבודתינו קאי על היגיעה בתומ"צ יותר מהטבע והרגילות. אבל, מזה שכותב דב' הלשונות (מעשינו ועבודתינו) יובן ממ"ש באגה"ק סי"ב, ומסיים (לאחרי שמציין לאגה"ק הנ"ל) "עייין שם", משמע דכוונתו במה שמציין לאגה"ק הנ"ל היא (נוסף על ההפרש שבין מעשה לעבודה סתם) גם להמבואר שם בענין מעשה הצדקה²³, דע"י העיון בזה ("עייין שם") יובן בעומק יותר החילוק שבין מעשינו לעבודתינו,

דהנה מבואר באגה"ק שם בענין מעשה הצדקה דזה "שישראל בטבעם הם רחמנים²⁴ וגומלי חסדים²⁵ (הוא) מפני היות נפשותיהם נמשכות ממדותיו ית' אשר החסד גובר בהן על מדת הדין כו' שלכן נקראת הנשמה בת כהן²⁶" (כהן איש החסד²⁷). ומבאר שם, ד"ה הצדקה הנמשכת מבחי' זו נק' בשם מעשה הצדקה כי שם מעשה נופל על דבר הווה ורגיל תמיד, (מפני ש) מדת החסד והרחמנות הוטבעה בנפשות כל בית ישראל מכבר מעת בריאותן²⁸ והשתלשלותן ממדותיו ית'". והיינו, דהגם שטבע החסד שבו הוא (לא מצד נפשו הבהמית, אלא) מצד נפשו האלקית, מ"מ, הצדקה שעושה מפני טבע זה, נק' בשם מעשה הצדקה²⁹. ועבודת הצדקה היא שנתנית הצדקה שלו היא יותר גם מהטבע דנפשו האלקית. ומזה מובן, דהחילוק שבין מעשינו לעבודתינו (בכללות התורה ומצוות) הוא, דגם כשנפש הבהמית שלו מסתרת על הטבע דנפש האלקית, וצריך להתייגע להסיר את הכיסוי וההסתר דנפש הבהמית ולגלות הטבע

(22) קיח, א ואילך.

(23) ועפ"ז יומתק מה שמוסיף "המתחיל והי' מעשה הצדקה" — דלכאורה מיותר.

(24) ראה יבמות עט, א. רמב"ם הל' איסו"ב פי"ט הי"ז. ובירושלמי קידושין פ"ד ה"א (לו, ריש ע"ב) "וגומלי חסדים מנין ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת החסד". ועד"ז הוא בדב"ר פרשתנו פ"ג, ד (הובאו באוה"ת פרשתנו (כרך ה) ע' ב"כא, עיי"ש).

(25) הושמט (וכן לקמן שם. וגם בח"א ספ"א) ביישנים — ואולי י"ל כי ביישנים נעשה ע"י התורה (ביצה כה, ב. נדרים כ, א). וראה בארוכה מכ' ב' שבט תש"ח וג' חשון תש"ט*.

(26) זח"ב צה, א.

(27) תניא פ"ג. תו"א תצוה פכ, א. וראה שמו"ר פ"ה, י. ת"י עה"פ ברכה לג, ח. ובכ"מ. — הובא באוה"ת ויצא קפ, ב ואילך.

(28) כנראה הוא טה"ד וצ"ל "בריאתן".

(29) ויש לומר דבלשון אדה"ז "דבר שכבר נעשה או שנעשה תמיד ממילא" נרמז דב' מעשה" שני ענינים: "דבר שכבר נעשה" — מצד הטבע ש"הוטבעה בנפשות כל בית ישראל מכבר"; "שנעשה תמיד ממילא" — שנעשה גם עכשיו כן, לפי שכ"ה גם מצד הטבע דנה"ב.

דנפש האלקית, מ"מ הוא בכלל מעשינו, מכיון שהיגיעה שלו היא רק לגלות הטבע דנפשו האלקית, ועבודתינו הוא שהיגיעה שלו היא יותר גם מהטבע דנפשו האלקית.

ד) **ויובן** זה ע"פ המבואר במקום אחר³⁰, דבמעלת הבעלי תשובה על צדיקים גמורים, שני ענינים. א', שע"י התשובה מתגלה תוקף ההתקשרות של נשמתו עם הקב"ה, שגם ההבדלה שנעשה ע"י החטאים (עוונותיכם מבדילים³¹) הוא רק בהגילויים ולא בעצם הנשמה, שלכן, גם לאחרי החטאים וכו', בשעתא חדא וברגעא חדא³², נעשה צדיק גמור³³. דעילוי זה שבבע"ת לגבי צדיק הוא זה שבבע"ת מתגלה תוקף ההתקשרות בהנשמה שישנו (בהעלם) גם בצדיק. וב', דע"י התשובה באופן שזדונות נהפכים לזכויות³⁴, מיתוסף בו עילוי חדש שאינו בצדיקים גם בהעלם, כידוע³⁵ שזכויות אלו נעלים יותר מזכויות דצדיקים.

ויעד"ז הוא גם בהעילוי דתשובה שנעשה בהנשמה ע"י ירידתה למטה, וכידוע³⁶ שהנשמות קודם ירידתם למטה הם בבחי' צדיקים גמורים והיתרון שנעשה בהם ע"י ירידתם בגוף הוא שנעשים בבחי' בעלי תשובה, שיש בזה דוגמת שני ענינים הנ"ל. א', דע"י שהגוף ונה"ב מעלימים ומסתירים על אור הנשמה, עי"ז מתעוררים כחות הנעלמים שלה, ועד לכחות העצמיים שלמעלה גם מכחות הנעלמים³⁷. וב', שע"י עבודת הנשמה למטה נעשה ענין חדש, הבירור והזיכוך דגוף ודנה"ב וחלקו בעולם. דענין זה מכיון שהוא התחדשות (ולא גילוי ההעלם) הוא נעלה יותר מגילוי כחות הנעלמים דהנשמה [נוסף שע"ז דוקא (בירור וזיכוך הגוף וכו') נשלמת הכוונה דירידת הנשמה למטה ודדירה בתחתונים]³⁸. ומכיון דגם עילוי זה (החידוש דזיכוך הגוף ודנה"ב וחלקו בעולם) נעשה ע"י עבודת הנשמה, לכן, גם העלי' דהנשמה שע"י עבודתה למטה היא (לא רק שמתגלים כחות הפנימיים והעצמיים שלה, אלא) באופן דהתחדשות. וכמבואר בכ"מ³⁹ בענין היתרון דאהבת ה' שנה"א פועלת בנה"ב על האהבה דנפש האלקית, שהאהבה דנה"א, היא בבחי' מציאות. דגם האהבה דהנשמה מה שהיא רוצה לידבק בשרשה ומקורה הגם שתהי' אין ואפס ותתבטל שם במציאות

30) ד"ה ושכתי בשלום דמוצאי ש"פ ויצא ה'תשל"ח (לעיל ח"ב ע' כח ואילך). לקו"ש חט"ו ע' 245 ואילך.

31) ישע"י נט, ב. אגה"ת פ"ה.

32) ראה זח"א קכט, סע"א ואילך. — ג' הלשונות "בשעתא חדא ביומא חדא ברגע חדא" שבזהר שם נתבארו בלקוטי לוי"צ לזהר שם (ע' פא). וראה לקו"ש ח"כ ע' 86 ואילך.

33) ראה קידושין מט, ב: המקדש את האשה "על מנת שאני צדיק אפילו רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה בדעתו". ובאור זרוע ס' קיב; לקו"ת ר"פ דברים (א, ב): על מנת שאני צדיק גמור. וראה תניא פ"א.

34) ראה יומא פו, ב.

35) ראה דרמ"צ קצא, א ואילך. סה"מ תרפ"ז ע' לו. לקו"ש חי"ז ע' 186 ואילך.

36) לקו"ת בלק עג, סע"א. ובכ"מ. ובלקו"ת שם, שזהו "התירוק האמיתי" למה ירדה הנשמה לעוה"ז.

וראה ד"ה מים רבים דמוצאי ש"פ נח ה'תשל"ח סעיף ד (לעיל ח"א ע' רמח).

37) המשך יונתי תר"ם פי"ד. ד"ה ומעין מבית ה' ה'תש"ו פ"ד (סה"מ תש"ו ע' 64). ובכ"מ.

38) תניא פל"ז (מח, ב).

39) ד"ה תניא שבעה דברים כו' תרצ"ז (סה"מ קונטרסים ח"ב שצד, א). ד"ה לריח שמניך ה'תש"ו פ"ו

(סה"מ תש"ו ע' 105).

לגמרי⁴⁰, מ"מ, מכיון שרצון זה הוא מצד טבעה, הרי ע"י רצון זה אינה בטלה צורתה העצמית. משא"כ האהבה דנה"ב, מכיון שבטבעה היא נמשכת לענינים גשמיים, והאהבה לאלקות היא היפך טבעה⁴¹, הרי ע"י האהבה לאלקות (שנתחדש בה ע"י העבודה דנה"א), נפסד צורתה ובטלה לגמרי, ביטול המציאות. וזה פועל גם ביטול הצורה דנה"א⁴², שהאהבה שלה תהי' בבחי' ביטול⁴³, לא מצד הטבע ומציאותה דהאובה (נשמה), כי אם, אהבה מצד הנאהב (אלקות). ועד"ז הוא בהבירור והזיכוך דחלקו בעולם, דכיון שזה פועל שעניני העולם יהיו כלים לאלקות, הו"ע של התחדשות, היפך הטבע דעולם מלשון העלם והסתור⁴⁴, הרי ענין זה (שהעולם נעשה כלי לאלקות) הוא לא מצד העולם כ"א מצד האלקות, מצד זה שאחדותו ית' אין לה כל הגבלה, עד שגם המציאות דעולם מיוחד עמו ית'⁴⁵, ועי"ז נעשה גם בהאדם (שפעל הבירור וזיכוך דחלקו בעולם) שעבודתו את קונו תהי' בתכלית הביטול, לא רק מצד מציאותו של האדם אלא מצד האלקות⁴⁶.

(ה) **וע"פ** הנ"ל יש לבאר גם גודל העילוי של אלו שזכו למס"נ בפו"מ על קידוש השם⁴⁷ [ולהעיר מהמפורסם "ברבים" שאמרו"ר בעל ההילולא נאסר והוגלה לעיירה נדחת במדינה רחוקה עבור עבודתו בהחזקת והפצת היהדות וסבל שם (בהמאסר ולאח"כ בהיותו בגלות)⁴⁸ יסורים ועינויים קשים וכו', וכו', ועד שיסורים ועינויים אלו גרמו (ע"פ טבע) שנפטר לפני זמנו], דלכאורה צ"ע, הרי ענין המס"נ הוא דבר טבעי אצל כל אחד מישראל שאי אפשר כלל לכפור בה' אחד ומוכן למסור

40 תניא רפי"ט.

41 ראה קונטרס העבודה פ"ג (ע' 32), דאין זה סותר למ"ש בכ"מ (לקו"ת חוקת נו, ד. ועוד) דכח המתאווה בעצם אינו רע — כי "זהו רק שאין בו ציור רע בעצם, אבל מ"מ אינו טוב, ואדרבה בטבעו הוא נמשך לענינים חומריים".

42 והו"ע הרקבון שע"ז נעשה הצמיחה — ד"ה צאינה וראינה תר"ן (סה"מ תר"ן ע' שסה). ד"ה הנ"ל תרצ"ו (שצד, ב). ובד"ה צאינה וראינה שם (ע' שסז), דענין הצמיחה הוא גילוי תענוג הבלתי מורגש. וראה לקמן סעיף ז.

43 בהמאמרים שבהערה 39 מבואר בענין האהבה. אבל מובן, שכ"ה גם בהעבודות שענינם הוא ביטול (כמו יראה, קב"ע וכיו"ב) — דמכיון שהביטול דהנשמה הוא מצד טבעה, הרי גם הביטול הוא "מציאות". וע"י שנה"א פועלת ביטול בנה"ט, שביטול דנה"ט אין בה עירוב של "מציאות" — גם הביטול בהנשמה היא לא מצד הטבע שלה אלא ביטול אמיתי שמצד אלקות. ולהעיר מד"ה והי' עקב תרע"ג פקע"ח (המשך תער"ב ח"א ע' שסג) שדוקא בירידת הנשמה למטה, הביטול שלה הוא בבחי' הנחת עצמותו.

44 לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.

45 וע"ד המעלה דאחד לגבי יחיד — ראה תו"א ר"פ וארא. אמרי בינה שער הק"ש פ"ח. ובכ"מ.

46 ונוסף על היתרון שבוה בענין הביטול — גם העבודה גופא היא באופן נעלה יותר. דמכיון שהיא מצד האלקות — אינה מוגבלת כ"כ בהגבלות דטבע האדם, גם לא בהגבלות דטבע הנשמה. דזהו"ע "עבודתינו" — יגיעה ביותר גם מטבע הנשמה (כנ"ל).

47 ראה בב"ב יו"ד, ב דהרוגי לוד אין כל ברי' יכולה לעמוד במחיצתן. וראה דרמ"צ קפו, סע"א. אוה"ת אחרי (כרך ב) ע' תקמט. דרושים ליוהכ"פ (דברים כרך ה) ע' ב'קלז"ח. וברד"ה וידבר גו' פינחס תרכ"ט (סה"מ תרכ"ט ע' רנב) ותרנ"ב (סה"מ תרנ"ב ע' ט). וראה גם אוה"ת דרושים ליוהכ"פ שם (ע' ב'קלח): מס"נ הוא גבוה יותר מכל התומ"צ... שהמגידי הבטיח להבי' שיזכה למס"נ על קדה"ש — "כי בחי' זו יקר מכל התורה שלמד הבי' בכל שנותיו".

48 ראה רשימתו — נדפסה בריש לקוטי לוי"צ על התניא ע' III-IV.

נפשו על זה וסובלים עינויים כו'⁴⁹ (וזה שלא הי' להם מס"נ בפועל, הוא מפני שלא הוצרכו לזה), ומהו גודל העילוי כ"כ דאלו שהי' להם מס"נ בפועל. וביותר צ"ע מה שאמר ר"ע⁵⁰ כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה⁵¹ בכל נפשך כו' מתי יבוא לידי ואקיימנו, דלכאורה, זה גופא שכל ימיו השתוקק בפועל לקיים פסוק זה, ה"ז גילוי כח המס"נ שלו שהאיר אצלו, ומה חסר כ"כ בענין המס"נ שלו (כל זמן שזה לא בא לידי פועל, מצד סיבה שאינה תלויה בו) עד שהצטער על זה. וי"ל הביאור בזה⁵², דזה מה שכ"א מישראל מוכן למסור נפשו שלא לכפור ח"ו הוא מצד הנשמה, וגם כשמעורר את כח המס"נ שלו בגילוי (שאם יצטרך לזה ח"ו, ימסור את נפשו בפועל), הוא שכח המס"נ והנשמה בא בגילוי. והמס"נ והנשמה הוא מצד הטבע שלה, ואין בזה חידוש. משא"כ במס"נ בפו"מ נתחדש ענין שלא הי' מקודם. דנוסף שזה בא ע"י ההעלם וההסתור וההתנגדות של אלו המכריחים אותו לכפור ח"ו, וע"י שמוסר נפשו ומסכים לסבול מהם הוא מוציא את הניצוצות שבהם ומעלה אותם לקדושה⁵³, דענין זה (העלאת הניצוצות שנפלו למטה כ"כ) הוא חידוש⁵⁴, הנה החידוש במס"נ בפועל הוא גם בנוגע להאדם שעומד במס"נ, כי כשמוסר נפשו בפועל ממש, אזי המס"נ היא (גם) בנפש הטבעית. דלא רק שאין מניעה מצדה למס"נ אלא שהיא רוצה למסור נפשה בפו"מ⁵⁵. ומכיון שנפש הטבעית (מצד עצמה) רוצה לחיות, הרי המס"נ שנפעל בה (ע"י נפש האלקית) הוא התחדשות והיפך טבעה. וזהו גודל העילוי שבמס"נ בפועל ממש דוקא, דהמס"נ שמצד הנשמה, מכיון שהיא מצד טבעה, ה"ז בחי' מציאות, משא"כ המס"נ בפו"מ, מכיון שהיא היפך הטבע דנפש הטבעית, הרי ע"י המס"נ שלה היא מתבטלת ממציאותה, וע"י נעשה עלי' גם בנפש האלקית (שפעלה המס"נ בנה"ט), שגם המס"נ שלה היא בבחי' ביטול.

(ו) **ויש** לומר שעד"ז הוא גם כביכול בהירידה דצמצום הראשון (תחילת הירידה שבכללות ההשתלשלות), שכוונת הצמצום הוא בשביל הגילוי [ומזה נשתלשל כן בכל הירידות שהם לצורך עלי'], שיש בזה דוגמת שני ענינים הנ"ל⁵⁶. א', שע"י הצמצום נתחדש שהגילוי דאוא"ס יהי' גם בעולמות. דקודם הצמצום, כשהי' "אוא"ס ממלא מקום החלל, לא הי' מקום (אפשר) להיות מציאות העולמות"⁵⁷, ובמילא

(49) תניא פ"ח.

(50) ברכות סא, ב.

(51) ואתחנן ו, ה.

(52) בשערי אורה סא, סע"א ואילך, צ, ב משמע שזהו מצד העילוי ד"בפועל" על "בכח". אבל בשערי אורה ח, סע"א ואילך (וראה שם ט, א) שהמעלה דמס"נ בפועל היא לפי שהיא גם בהגוף. וראה גם סד"ה הנ"ל תרכ"ט (ע' רנז) ותרנ"ב (ע' עה ואילך).

(53) דרמ"צ קצב, א. וראה גם שם קפו, ב.

(54) ראה דרמ"צ שם (קפו, סע"א. קצא, ב) שיש בזה אותו העילוי דהפיכת דזנות לזכיות שבתשובה.

(55) קונטרס העבודה פ"ו (ע' 32). ושם, ד"כשבא לידי מס"נ בפו"מ על קדה"ש ומאיוה סיבה מהשי"ת ניצל מזה הנה בלי שום ספק וספק ספיקא שנשתנה נפשו הטבעית ונתהפך מן הקצה אל הקצה שנעשה אדם אחר ממש".

(56) בהבא לקמן ראה המשך תרס"ו ע' ד. שם ע' תקט. שם ע' תקכ"ה. וראה גם סה"מ תרפ"ז ע' קנח

ואילך.

(57) ע"ח שער א (שער עגולים ויושר) ענף ב. אוצרות חיים ומבוא שערים בתחלתם.

לא הי' הגילוי בעולמות, וע"י הצמצום נתחדש שהגילוי דאוא"ס יהי' בעולמות. הדחידוש שבענין זה הוא רק לגבי העולמות, ולא לגבי האור, שהרי בהמדריגות שלפני הצמצום הי' אור זה גם מקודם בגילוי. וכי, שע"י עבודת הכירורים יהי' גילוי אור חדש שלא האיר קודם הצמצום, ועד שגילוי זה הוא למעלה לא רק מהתפשטות האור, שבכחינת גילוי, אלא גם מעצם האור, ועד גילוי דהעלם העצמי.

ז) והנה ידוע דשני ענינים אלו, הגילוי דאוא"ס שהאיר גם קודם הצמצום, והגילוי דהעלם העצמי, יהיו לעתיד לבוא, אלא שאז תהיינה שתי תקופות. וזהו ביאור המדרשות החלוקות בענין לע"ל, דאמרו⁵⁸ עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים ואמרו⁵⁹ העוה"ב אין בו לא אכילה ולא שתי, וידוע הביאור⁶⁰, דב' מאמרים אלו הם בנוגע לזמנים שונים. בתחילה יהי' הגילוי דתענוג המורגש (סעודה), והוא הגילוי דאוא"ס שהאיר גם קודם, ולאח"ז יהי' הגילוי דתענוג הבלתי מורגש, ועד גילוי העלם העצמי. ובכללות הוא החילוק⁶¹ בין ימות המשיח לתחיית המתים⁶². דארו"ל⁶³ דכל הנביאים כולן לא נתבאו אלא לימות המשיח אבל לעולם הבא עין לא ראתה אלקים זולתך⁶⁴, וי"ל שבימות המשיח יהי' הגילוי דאוא"ס שהאיר בגילוי גם קודם הצמצום, ובעולם הבא (בתחיית המתים) יהי' הגילוי דבחי' עדן שעליו נאמר עין לא ראתה, העלם העצמי⁶⁵.

ח) ועפ"ז י"ל שבפרטיות הגילוי דימות המשיח תלוי במעשינו והגילוי דתחה"מ תלוי בעבודתינו, כי כיון שהגורם שכר המצוה היא המצוה עצמה⁶⁶, הרי המצוה (העבודה) צריכה להיות מעין השכר (ההמשכה שנעשית על ידה). ולכן, המשכת הגילוי דאוא"ס שהאיר גם מקודם נעשית ע"י היגיעה לגלות הטבע דהנשמה שהי' גם מקודם, מעשינו. והמשכת הגילוי דהעלם העצמי, אור חדש, נעשית ע"י היגיעה שלמעלה מהטבע גם דנפש האלקית (שע"ז נעשה אצלו ענין חדש שלא הי' גם מצד נשמתו), עבודתינו.

ט) וזהו והי' עקב תשמעון גו' תשמעון ודאי, שדבר ודאי הוא שתושלם הכוונה דנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים⁶⁷, בשני ענינים הנ"ל. הן

58) ב"ב עה, א.

59) ברכות יז, א.

60) המשך תרס"ו ע' צז. שם ע' תקכ"ה.

61) אגרות-קודש לכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע ח"א ע' קט. וכן משמע ממ"ש בהמשך תרס"ו ע' יו"ד

(והובא לקמן בפנים) שהגילוי דעדן יהי' בתחה"מ. ולהעיר שבהמשך הנ"ל ע' קה מבואר באו"א. ואכ"מ.

62) להעיר גם מהמדובר כמ"פ (ראה "סיום הרמב"ם" יו"ד שבט תשמ"ז (תורת מנחם — הדרנים על

הרמב"ם ו"ש ע' קל. ו"ש 1)) דמ"ש הרמב"ם (הל' מלכים רפ"א) שבימות המשיח עולם כמנהגו נוהג, הוא בתקופה ראשונה, אבל בתקופה שני' — תחה"מ — יהי' חידוש במע"ב. ויש לקשר זה עם מ"ש בפנים שבתחה"מ יהי' גילוי אור חדש.

63) ברכות לד, ב.

64) ישע"י סד, ג.

65) המשך תרס"ו ע' יו"ד. ד"ה יחינו מיומים תרצ"א פ"ג (סה"מ קונטרסים ח"א קמה, ב. סה"מ תרצ"א

ע' רמה).

66) תניא רפ"ז.

67) ראה תנחומא נשא טז. בחוקתי ג. ב"ר ספ"ג. במדבר פ"ג, ו. תניא רפ"ו.

הגילוי דאוא"ס שהאיר גם קודם הצמצום (הגילוי דימות המשיח) והן הגילוי דהעלם העצמי (הגילוי דתחיית המתים). והגם שגילויים אלו תלויים במעשינו ועבודתינו והרשות נתונה לכל אדם⁶⁸, הנה על זה הובטחנו⁶⁹ שלא ידח ממנו נדח⁷⁰, וכאו"א מישראל ישלים את הכוונה במעשינו, היגיעה דתומ"צ יותר מהטבע דנפש הבהמית, וגם בעבודתינו, היגיעה בתומ"צ יותר גם מהטבע דנפש האלקית. וזהו והי' עקב תשמעון דעקב קאי (כנ"ל) על עקבתא דמשיחא, כי (נוסף אשר אז מתקיימת ההבטחה תשמעון ודאי) שלימות עבודתינו (הוספת ענין חדש גם לגבי נפש האלקית) הוא (בעיקר) ע"י הבירור דחושך הגלות ובפרט החושך דעקבתא דמשיחא. [ובפרט לפי מ"ש הצ"צ⁷¹ שוהי' עקב הו"ע וידו⁷² אוחזת בעקב עשו ומפרש (בפירוש הראשון) דקאי על עקב דעשו ממש]. וגם בצדיקים שחושך הגלות אינו מחשיך לגבם כ"כ, ומכ"ש שאין בהם העבודה דהפיכת זדונות לזכויות, וגם העילוי שנעשה ע"י בירור וזיכוך נפש הבהמית אינו אצלם בתוקף כ"כ (כי נה"ב שלהם אינה בחומריות כ"כ גם לפני העבודה), הרי ע"י הנסיונות, ובפרט ע"י המס"נ בפו"מ, מתבררים הניצוצות גם שבגקה"ט כנ"ל. ולאחרי שבכו"כ צדיקים הי' גם העילוי דבירור הניצוצות שבגקה"ט ע"י המס"נ שלהם, הנה עילוי זה נמשך גם לבניהם [וכמ"ש ושמר ה' אלקיך לך גו' אשר נשבע לאבותיך], כולל גם בנים אלו התלמידים⁷³ שלמדו תורתם, שלכן אין צריכים יותר לנסיונות, ומכ"ש למס"נ כפשוטה אלא למסירת הרצון⁷⁴, ויהי' אצלם ואצל כל בני"י "מעשינו ועבודתינו" מתוך מנוחה והרחבה כפשוטן ואמיתיים, בשמחה ובטוב לבב, ויקויים היעוד⁷⁵ והקיצו ורננו שוכני עפר ובעל ההילולא בתוכם, ונלך כולנו מהרה קוממיות לארצנו בביאת משיח צדקנו, בעגלא דידן ממש.

68 ראה רמב"ם הל' תשובה רפ"ז.

69 ראה תניא ספ"ט. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ג. וראה אוה"ת פרשתנו ע' תקד.

70 ע"פ שמואל"ב יד, יד.

71 אוה"ת שם ע' תק. וראה שם ע' תקג.

72 תולדות כה, כו.

73 ספרי ופרש"י עה"פ ואתחנן ו, ז.

74 ראה תו"א מקץ לו, ב. ובכ"מ.

75 ישעי' כו, יט.